

Recenze

se pak přirozeně zrcadlí 'mýtus o znovustvoření světa plného kosmického vědomí'." (s. 263)

Při celkovém pohledu na Vorlovu monografii je potěšením konstatovat, že se jedná o dílo nadmíru zdařilé. Autor dokáže ústrojně propojovat teoretické poznatky různých vědních disciplín s uměleckou literaturou jako celkem i s Bělého románem (avšak nejen s ním) v jejich vývoji, je schopen hluboce se vcítit do myšlení a „světonázoru“ sledovaného autora, prokazuje mimořádný vhled do pojednávané problematiky a dokáže si uchovat svoji koncepci, svůj pohled, aniž by odsuzoval či naopak nekriticky podléhal externím vlivům; i vůči Bělému zachovává korektní odstup – chápe jej, snaží se dobrat se poznání příčin, leč umí konstatovat, že vnitřní skutečnost Bělého tvorby může být jiná; proto vyslovuje teze a snaží se je dokládat textem, nevyslovuje ani neopakuje po druhých „neměnné pravdy“. Vysoce pak cením autorovu schopnost propojit teoretické názory Andreje Bělého s filozofickými koncepcemi různých dob i snahu nadřadit toto teoretické vymezení analýze románu.

Josef Dohnal

RUSISTICKÉ REFLEXE IVA POSPÍŠILA

Pospíšil, I.: *Pátrání po nové identitě. Rusistické a vztahové reflexe.* Středoevropské centrum slovanských studií, Středoevropské vydavatelství a nakladatelství Regiony, Brno 2008, 278 s. ISBN 80-86735-15-X

U příležitosti 14. mezinárodního kongresu slavistů, který se konal v létě 2008 v makedonském Ochridu, vydal brněnský slavista Ivo Pospíšil výbor svých studií, článků a drobných textů s rusistickou a vztahovou problematikou. Podobně jako u dříve vydaných souborů textů I. Pospíšila se nejedná o texty nové, ale o dříve publikované v konferenčních sbornících a časopisech. Jistou novinkou předkládaného *Pátrání po nové identitě* je, že obsahuje i statě původně otištěné jako kapitoly v knihách (*Ruský román znovu navštívený*, Brno 2005; *Proměny jazyka a literatury v současných ruských textech*, spoluautor Jiří Gazda, Brno 2007). Další inovací je zařazení autorových recenzí.

Byť to nebývá zcela zvykem, začněme recenzování sborníku od konce, tedy od recenzí. Ty jsou otištěny v samostatném oddíle s příznačným názvem *Ruská literatura zvnějšku i zevnitř*. Recenze bývají trochu neprávem považovány za okrajový vědecký žánr. V dnešní době rozsáhlého badatelského výkaznictví se

navíc jeví jako ztracený čas, protože se především počítají knižní publikace, studie a to, kolikrát byl badatel citován. Zejména ve společenskovědních disciplínách, které pracují především s texty, je recenzní činnost velmi důležitá. Také jejím prostřednictvím vyjadřuje badatel své odborné postoje a názory. Navíc je neodmyslitelnou součástí komunikace mezi vědci. Právě zkušenosti badatelé mají k recenzování nejlepší předpoklady. Ivo Pospíšil je pověstný tím, že se psaní recenzí nevyhýbá, právě naopak. Z tohoto hlediska je zařazení recenzí do sborníku zcela legitimní, protože ukazuje nedílnou část Pospíšilovy vědecké práce a zároveň doplňuje jeho vidění ruské problematiky vyjádřené v ostatních pracích.

Studie a články jsou ve výboru rozděleny do tří oddílů – *Ad fontes*, *Vývoj a souvislosti*, *Česko(-)slovenská rusistika*. První oddíl zahrnuje tři statě zaměřené na starší ruskou, resp. východoslovenskou literaturu s přesahem až do 18. století. Druhá část sborníku obsahuje devět příspěvků reflektujících hlavní Pospíšilovo téma, a sice vývoj ruského románu. Dotýká se však i dalších témat jako jsou literární proudy na konci 20. století, formování středoevropské poetiky nebo zamyšlení se nad charakterem tzv. „nové západní literárněvědné rusistiky“. Poslední oddíl se věnuje tomu, co bychom mohli neobratně označit za dějiny oboru. Jsou zde zachyceny důležité osobnosti naší (rozuměj „naší“ v různých konotacích – československé, české, moravské) rusistiky jako např. Josef Jirásek, Zdeněk Mathauser či „čtveřice zapomenutých“ tj. Jaroslav Burian, Mečislav Krhoun, Vlasta Vlašínová a Jaroslav Mandát. Zaměřuje se však i na aspekty moravské rusistiky či na *Ruskou moderní literaturu* Milana Hraly.

Jelikož se nejedná o první podobný soubor Pospíšilových textů (srov. např. *Slavistika na křižovatce*, Brno 2003; *Studie o literárních směrech a žánrech*, Banská Bystrica 2004; *Střední Evropa a Slované*, Brno 2006), můžeme se trochu zamyslet nad jejich celkovou koncepcí. Vycházely především za určitým účelem (např. sborník vydaný na Slovensku) a všechny jsou zaměřeny tematicky. Žádný z nich nepředstavuje „pospíšilovsky“ řečeno badatelskou kroniku, tedy jen prosté zřetězení vědeckých výsledků za uplynulé období. Všechny plní podobnou funkci – byť tak nemusely být autorem zamýšleny – a to, že zachovávají texty, které by jinak zapadly. Skutečnost je opravdu taková, že články v časopisech nejsou přístupné jinak, než si opravdu člověk vezme onen časopis do ruky a článek si v něm prostuduje. V době, kdy sekundární literaturu vyhledáváme pomocí elektronických katalogů, jsou studie v časopisech výrazně handicapovány. Dosud u nás neexistuje elektronická databáze ani obsahů časopisů či abstraktů, natož samotných statí. V tomto ohledu je funkce takovýchto výborů zcela nenahraditelná. Avšak stále je co zlepšovat. Následující řádky nejsou ani tak kritikou, jako spíše návrhy. Jako účelné se mi jeví dvě možnosti. První úzce souvisí s kritikou českých společenských věd namířenou na fakt, že ve srovnání s přírodními vědami zůstávají stále hodně uzavřené vůči ostatním (především západním) badatelským prostředím. Nechci se k této tezi nijak vyjadřovat, avšak nezbyvá než souhlasit s tím, že česky

Recenze

psané práce jsou mimo střední Evropu čteny ojedinele. Ivo Pospíšil své studie publikuje česky, rusky, anglicky a dílem i německy, přesto jsou jeho výběry určeny především čtenářům ve středoevropském prostoru. Určitě by stálo za úvahu studie v dalším sborníku přeložit do angličtiny, případně je opatřit rozsáhlejšími anglickými resumé, a tak je zpřístupnit opravdu širokému okruhu čtenářů. To samozřejmě předpokládá, že by sborník vycházel s anglickým názvem, aby byl v zahraničí snáze vyhledatelný. Druhá možnost souvisí s tím, že zmíněné soubory textů reflektují téměř výhradě jen několik let starou tvorbu Iva Pospíšila. Mohl by být tedy vydán „retrospektivní“ sborník, který by – slovy Ivo Pospíšila – zachytil „uzlové body“ jeho badatelského vývoje a růstu.

Škoda je, že na rozdíl od předchozích výborů Pospíšilových textů v tomto „vypadla“ ediční poznámka, tj. bibliografické údaje o původním umístění přetiskovaných textů, což však není nijak zásadní. *Pátání po nové identitě* doprovází vkusně vyvedená obálka s ruskými motivy. Výbor si jistě najde své čtenáře a doufejme, že jim poslouží stejně dobře jako ty předchozí.

Josef Šaur

PROBLÉMY DOSTOJEVSKÉHO A PROBLÉMY S DOSTOJEVSKÝM

Dostojevskij dnes. Sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí (Praha 27. listopadu 2006, Národní knihovna České republiky). Sestavily Miluša Bubeníková, Marta Hrabáková, Radka Hříbková. Národní knihovna České republiky, Slovanská knihovna, Praha 2007.

„Proč lidé na celém světě Dostojevského knihy vyhledávají a čtou? Sotva kvůli tomu, aby se pobavili a uklidnili, případně polechtali své nervy jako při detektivkách, akčních filmech či hororech. Jeho díla nutí k myšlení, rozjítřují mysl. Nelze se při nich odreagovat, zapomenout na sebe a svět kolem sebe. Právě naopak: nutí čtenáře k neustálé identifikaci s postavami a s ději, které prožívají. Provozkují k diskusím a polemikám s nimi a s jejich tvůrcem a v těchto polemikách čtenáři často prohrávají. Ale možná že právě tím získávají: jsem jako oni, ale chci být jiný. Mé neštěstí, mé problémy jsou obecně lidské, nadhistorické a vně-historické. Nejsem v nich osamělý - prolínají napříč dějinami, zeměmi, společenskými vrstvami, generacemi. Odpověď v nich nehledejte. Tu si každý musí najít sám. Síla Dostojevského spočívá v tom, že jeho dílo je k tomuto hledání